

מפגש יעקב ועשו - הארה של רש"י לפרשת וישלח הרב יצחק דור - ראש הישיבה

שתיים עשרה פעמים משפיל יעקב עצמו בפני עשו וקורא לו "אדוני" ולעצמו קורא "עבדך". לא זו בלבד אלא אף כששולח יעקב את נשיו וילדיו לקראת עשו הוא מצווה עליהם להשתחוות לעשו: "ותגשן השפחות הנה וילדיהן ותשתחווין, ותגש גם לאה וילדיה וישתחוו, ואחר נגש יוסף ורחל וישתחוו". אף הוא עצמו משתחוה לעשו ולא פעם אחת אלא שבע "וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו".

עשו רצה להרוג את יעקב "יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי". עשו גם שונא את יעקב "וישטום עשו את יעקב על הברכה אשר ברכו אביו". השנאה של עשו יכולה להביא לחיסולו של יעקב ושל כל אשר לו, מכך יעקב מפחד. אבל הארה אחת של רש"י בפרשתנו שופכת אור מענין על תוכניתו של יעקב במפגש ביניהם.

לאחר שעשו רואה את כל המנחה המובאת לפניו הוא אומר: "ויאמר עשו יש לי רב, אחי יהי לך אשר לך". באופן פשוט עשו דוחה בנימוס את המנחה ששולח לו יעקב בנימוק שהוא עשיר מספיק ואין לו צורך בכבשים עיזים ותיישים. על זה משיב יעקב שגם הוא מספיק עשיר והמנחה הזו לא תרושש אותו.

אבל, רש"י מביא את דברי חז"ל במדרש על הפסוק "אחי יהי לך אשר לך", כאן הודה לו על הברכות! כלומר ברגע זה עשו כבר לא כועס ולא אכפת לו על הברכה שקיבל יעקב. המניע לשנאה התבטל!

לענין שולח אותנו רש"י למעמד הראשוני בו עברה הבכורה ליעקב. יעקב קנה אותה בנזיד עדשים, כלומר שילם במשהו ממשי על משהו רוחני!

הדבר היה יכול להתבצע משום שנאמר "ויבז עשו את הבכורה", היא לא היתה חשובה לו.

יעקב מביא את עשו לידי הכרה שהברכה היא לא חשובה לו. אותה ברכה של "ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ" מתקימת דוקא בעשו, "ויאמר עשו יש לי רב", וכן הברכה "הוה גביר לאחך והשתחו לך בני אמך" לא התממשה ביעקב אלא בעשו, ויעקב הוא המשתחוה, כלומר לברכה אין משמעות. כך אולי ניתן להבין את האמרה של יעקב: "כי על כן ראיתי פניך כראות פני אלוקים ותרצני", ראית הפנים של עשו היא כראית פני אלוקים, וממילא "ויתן לך האלוקים" של הברכה איננה משמעותית משום שעשו השיג הכל בכוחו ובעצמו.

ממש חוזרת כאן המציאות של מכירת הבכורה בנזיד עדשים של גמלים, יעקב קונה את הברכה בהשתחוויות ובנזיד עדשים. עיזים תישים, כבשים פרות וחמורים. הענין הזה יכול להתבצע משום שבתודעה של עשו כרגע הברכה איננה משמעותית. ניתן לומר כאן ויבז עשו את הברכה!

כאן נגמר המפגש והוא יתחדש לעתיד לבוא, "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". הקב"ה יהיה המלך, ועם ישראל עמו וחבל נחלתו, מושפעים ישירות ממנו ומטוב ידו!

שבת שלום ומבורך!